

Sukobi hrvatske mladeži sa austrijskim časnicima u Zagrebu 1834.

Ideje ilirizma već su g. 1834. uhvatile duboki korjen u Hrvatskoj, a naročito se manifestiralo u Zagrebu, kao kulturnom centru Hrvata. Ilirci mnogo su zazirali od Madžara i Austrijanaca-Nijemaca, pa je često medju njima bilo sukoba. Kako razabiremo i od prije, mladež hrvatska nije simpatizirala s austrijskom vojskom. Ovakove sukobe u Zagrebu sa austrijskim časnicima g. 1834. iznosimo ovdje:

U noći od 11. na 12. rujna 1834. prolazili su neki mladići »jurati tabulares«, kako su se onda zvali svršeni pravници, koji su odpočeli svoje službovanje kod banske tabule (stola), pokraj glavne straže (Hauptwache) »Generalkomande« te su pjevali, i počеше se rječkati sa kadetom Radoševićeva puka, Andrasyjem, a tad je pošao kapral s nekoliko vojnika za njima te ih rastjerao. Kad je to riječkanje čuo zastavnik Križan, te noći zapovjednik glavne straže, izašao je iz svoje sobe, dobije nalog, da mladiće uapsi, ali u tami nije ih mogao pronaći, namjerio se je na četvoricu, koji su razgovarali. Bili su to županijski vicenotar Karlo pl. Galjuf, gradački pravnik Bromberger i tabularni jurati Nemčić i Poljak. Galjuf je umakao, a preostalu trojicu predvede na glavnu stražu. Tu su ih preko jedan sat preslušavali, ali ovi nijekaše, da su identični sa mladićima, koji su pjevali i rječkali se sa kadetom. Na to ih otpustiše.

Na 17. rujna zamolila je generalkomanda, zagrebačkoga podžupana Mirka Lentulaja, neka spriječi, da se ovakovi noćni izgredi čine sa strane jurata, kojima se narušuje noćni mir gradjana. I predsjednik banskoga stola, grof Sermage naloži podžupanu, da obuzda takove izgrede. Već drugi dan pritužili su se rečeni aretirani jurati grofu Sermage-u na postupak generalkomande. Stoga je određeno mješovito povjerenstvo, koje je imalo tu upadicu urediti i stišati. Prosvjedu zagrebačkih jurata, pridružili su se i neki izvan Zagreba stanujući jurati. Ovi su svi htjeli, da se ta stvar mirno riješi, i juratom dade zadovoljština. To je grof Sermage i učinio, kad je to predložio pukovniku Radoševićeve pukovnije. To se imalo urediti u okviru jurisdikcije grada Zagreba.

Od tad vladao je mir izmedju tabularnih jurata i časnika. Na 4. studenoga pošao je podžupan u Karlovac, a kad se je 10. povratio, doznao je, da je u večer 9. studenoga opet došlo u kazalištu do vidjene upadice izmedju jurata i časnika. Istoga je dana vojno zapovjedništvo odredilo sa svoje strane članove mješovitoga povjerenstva i to: mjesnog komandanta kapetana Reinardha i auditora kapetana Matschkala, koji će o spomenutim izgredima raspravljati.

Kad je podžupan u večer 10. studenoga došao u kavanu »K sreći« na kafu, došao je k njemu oko pol 9 gradski kapetan, pa mu je pričao, da su iste večeri (10.) u kazalištu časnici i kadeti zaokružili tabularnoga jurata Zmajića, te počinili na njemu veliki izgred. Čim je to saznao podžupan, pošao je do pukovnika Radoševićeve pukovnije, koji je odmah s gradskim kapetanom pošao u kazalište, dok se je podžupan povratio u kavanu, kamo je pozvao jurata Zmajića, koji je došao u pratnji nekih drugova. Podžupan ga pozvao, da se kani svakoga izgreda, jer će se povjerenstvo na 18. sastati. Obećahu mu svi, da će se toga držati, te se razidjoše. Za kratko vrijeme čuo je podžupan na susjednom Markovom trgu jako žviždukanje, nagovještajući što to ima da znači. Dva sata iza toga dodjoše u kavanu dva jurata, te se potužiše podžupanu, da pred stanom Zmajićevim na Markovom trgu stoji više časnika, pa se je bojati, da će provaliti u stan njegov, i da će ga zlostavljati. Podžupan je odmah pošao prema gradskoj ljekarni, gdje je u ravnom pravcu dalje bio stan Zmajićev, baš nedaleko glavne straže. Tamo je našao oko 20 jurata tabularnih u tri skupine i okrenute prema glavnoj straži. Pošto je bila mjesočina, vidio je, da pred stanom Zmajićevim nema nikoga, dok je pred glavnom stražom stajalo više osoba. Pošavši onamo, vidio je tamo časnika sa cijelom stražom, koji su pazili na jurate. Kad su skoro na to drugovi ispratili Zmajića do stana njegovoga, i stupanjem činili buku, izadjoše vojnici na polje i motriše jurate. Tako^u su se jurati i vojnici neko vrijeme gledali, dok nije podžupan jurate smirio i odredio im da idu kući.

Na 11. studenoga uslijedila je nota Generalkomande na županiju, u kojoj je javljeno, da će iste večeri jurati tabularni opet izazvati izgred u kazalištu, oboružani raznim oružjem. Podžupan se odmah stavio u dogovore s gradskim kapetanom, koji ga uvjeravao, da se toga nije bojati, a tako su i pozvani jurati izjavili, da na to ni ne misle, pa u ostalom da u Zagrebu ima momentano samo oko 20 jurata, a ovi su slabići, i što bi mogli protiv falange kadeta i vojnika, i da su sretni, ako ih puste u miru. Pozvaše se i na druga Nemanića, koji već dva dana ne izlazi na ulicu iz straha. Što se tiče izviždavanja pukovnika na Markovom trgu, uvjeravahu podžupana, da nijesu tamo ni blizu bili, pozivajući se na gradskooga kapetana, s kojim su baš onaj čas razgovarali, što je i kapetan gradski potvrdio.

Iste večeri pošao je podžupan u kazalište, te je ustanovio, da je tamo bila množina kadeta, a tek koji jurat.

Sazvano mješovito povjerenstvo sastalo se je doista 18. studenoga, te je još do 30. trajalo, to je podžupan u svom izvještaju 30. studenoga izvijestio, da sve pritužbe na izgrede u gradu nijesu ništa vijedne, izim onoga izviždavanja pukovnika.

Jedva se to nekako smirilo, nastala nova prepirka između časnika

i plemića Daniela Josipovića, poznatoga lica iz g. 1848. kao komeša Turopoljskoga.

Na pretstavu u kazalištu 13. prosinca došao je kapetan Radoševićeve pukovnije grof Degenfeld i Josipović. Josipović sjedio je u parter-loži, dok je nedaleko njega bio grof Degenfeld, držeći na glavi vojnički »Čako«. Josipović mu doviknuo: »Čako ab!« a na to mu Degenfeld odvrati, da Josipović nije policajni komesar i da i drugi su pokriveno glave. Nasta između njih oštro i glasno rječkanje, kako jedni rekoše, dok drugi kazivahu, da je do Josipovićeve lože bio i poručnik Manojlović, kojega je Josipović uljudno zamolio da skine »čako«, na što se je Manojlović premjestio na drugo mjesto, dok je Degenfeld stao na njegovo, ali otkrivene glave, i postavio »čako« na glavu. Iskazivahu, da je Josipović najprije uljudno zamolio Degenfelda da skine »čako«, a kad tomu nije zadovoljio, povikao je: »Čako ab!« uslijed česa nastade prepirka među njima.

Bio je u kazalištu i barun Abele, interimalno vrhovni »armorum praefectus«, koji, izlazeći iz kazališta, naloži Degenfeldu, da ide kući i da sutra propisnim načinom svoje iznese. Ali Degenfeld ne podje kući, već sa nekoliko časnika udje u kavanu, koja je bila u kazalištu. Podjoše u posebnu sobu, gdje su pili šampanjac. U kavanu udje i Josipović sa više civilista, gdje je večerao. Kad već htjedoše poći kući, nazove ih neki časnik »paltronima i kukavicama«. Degenfeld je u taj čas pristupio i izjavio, da će on sam obračunati s Josipovićem, te ga pozvao na dvoboj, što je Josipović i prihvatio, očitujući, tko ne dodje, taj je »ništarija i besčastan čovjek«. Dvoboj bude urečen na sutradan 14. u 11 sati do podne i to na sajmištu (danas Zrinski trg). To je podžupan doznao tek oko 3/11, ali po gradu se nešto prije saznalo, i više stotina ljudi sakupilo se na sajmištu.

U 11 sati dodje Degenfeld na ugovoreno mjesto sa dva svjedoka, a Josipović sa cijelom četom civilista. Jedni su pripovijedali, da Josipović nije imao kod sebe nikakova oružja, dok su drugi vidjeli, da je oboružan puškom »štuc« zvanom (kratka jednocijevka). Degenfeld izjavi, da neće održati dvoboj tako javno, i zahtijevao da se odredi drugo mjesto. Josipović je opet zahtijevao, da se dvoboj obavi na pištolje i to na tri koraka. Degenfeld je tražio da razmak imadu odrediti svjedoci, dok Josipović odvrati, da nema svojih svjedoka. Na to je Degenfeld okrenuo ledja i otišao kući, dok su prisutni udarili u žviždanje i pogrde, te ga tako pratili do njegova stana.

I taj dvoboj imao je biti predmetom rasprave spomenutog mješovitog povjerenstva, ali se pronesao glas, da je Degenfeld već 13. prosinca podnio ostavku na svojoj vojničkoj časti. (Arhiv zagrebačke županije).

E. Laszowski.